

Yttrande över promemorian En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet

Beslut

Länsstyrelsen i Gotlands län beslutar att redovisa följande yttrande över promemorian *En modern krisreglering av verksamheter på skolområdet* till Utbildningsdepartementet senast den 13 januari 2025.

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Gotlands län (nedan Länsstyrelsen) välkomnar Utbildningsdepartementets promemoria om modern krisreglering för verksamheter på skolområdet. Länsstyrelsen anser att behovet av uppdatering och tydlighet avseende fredstida krissituationer och höjd beredskap är högst relevant och bedömer att de föreslagna förändringarna generellt sett är väl avvägda.

Länsstyrelsen avstyrker dock det föreslagna kravet på att Länsstyrelsen ska ta fram riktlinjer för länets skolor vad gäller krisplan. Det bör i stället hanteras nationellt av Skolverket som är beredskapsmyndighet och redan har ansvar för att styra och stödja den svenska förskolan, skolan och vuxenutbildningen.

Vidare betonar Länsstyrelsen barnets rätt till inflytande och delaktighet och att det behöver förtydligas att barnets erfarenheter, behov och åsikter ska följas upp och beaktas när förutsättningarna för skolverksamhet riskerar ändras vid fredstida krissituationer och höjd beredskap samt att överklagandeförbud införs.

Generella synpunkter

Länsstyrelsen är positiva till att barnets rätt till utbildning stärks och att förutsättningar tydliggörs kring ambitionen att fortsätta bedriva skolverksamhet vid såväl fredstida krissituationer som höjd beredskap. Det är av särskild betydelse att samtliga huvudmän på

skolområdet omfattas och att inga utbildningar med automatik planeras stänga ner eller att resurser flyttas från gymnasium och vuxenutbildning.

Vidare behövs utbildning som bidrar med kompetens till samhällsviktig verksamhet och länsstyrelsen delar utredningens förslag i avsnitt 7.4 om att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska avgöra vilka utbildningar som har betydelse och ska prioriteras. Det är inte bara vårdutbildning som lyfts fram utan det finns behov av att löpande planera och se över vilka utbildningar som är att beakta som samhällsviktig verksamhet då detta kan variera över tid. Behovet kan också variera utifrån vad det är som hänt och om det är en kris eller krigssituation som råder.

Länsstyrelsen uppskattar utredningens praktiska exempel på frågor som aktualiseras i och med att skolverksamhet ska fortsätta att bedrivas även vid olika störningar. Erfarenheter från covid-19-pandemin och kriget i Ukraina visar till exempel vikten av förberedelser och anpassningar kring hur undervisning kan läggas upp, inte bara genom distansundervisning utan också genom flexibilitet och undervisning på andra dagar, tider och platser.

Utredningens förslag sägs i huvudsak inte innebära några större kostnader för kommuner, enskilda huvudmän och staten. Länsstyrelsens erfarenhet är att många kommuner och därmed flera skolverksamheter redan har ett väldigt ansträngt ekonomiskt läge. Utifrån det förändrade säkerhetspolitiska läget, krav på utvecklingsarbete kring kontinuitetshantering, kris- och krigsorganisation så krävs mer resurser. Inte alltid kring att ta fram en krisplan men för att exempelvis implementera den, utbilda och öva samt inventera behov av resurser och investeringar. Inte minst finns nämnvärda konsekvenser kring bland annat det som nämns i avsnitt 7.2.1 om att förskola ska kunna erbjudas dygnet runt för att den samhällsviktiga verksamheten ska kunna upprätthållas. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang lyfta fram en problematisering av bestämmelsen om omsorg för barn vars vårdnadshavare har uppgifter i samhällsviktig verksamhet. Vid höjd beredskap är totalförsvar all den verksamhet som ska bedrivas vilket i praktiken borde betyda att alla verksamheter som bedrivs är samhällsviktiga och alla vårdnadshavare som har behov av barnomsorg alltså bör ha rätt till det.

Utredningen hänvisar på ett relevant sätt till barnkonventionen, principen om barnets bästa och barnets rätt till utbildning.

Länsstyrelsen finner det däremot inte tydligt på vilket sätt barnkonsekvensanalys har genomförts.

Synpunkter på de delar som särskilt nämner länsstyrelsen

Samtliga skolverksamheter ska upprätta en krisplan med riktlinjer från Skolverket och länsstyrelsen

Länsstyrelsen bifaller förslagen i avsnitt 7.5.1 och 8.5 om att samtliga skolverksamheter, oavsett huvudmannaskap, ska ha de planer som behövs för att skolverksamheten ska kunna fortsätta att bedrivas vid fredstida krissituation och höjd beredskap.

Länsstyrelsen avstyrker däremot det föreslagna kravet i avsnitt 7.5.2 om att skolverksamheternas krisplaner ska tas fram i enlighet med riktlinjer från Skolverket och länsstyrelsen. Även utredningens förslag om att samtliga skolverksamheter vid planläggning ska etablera en kontakt med Skolverket och länsstyrelsen avstyrkes.

Länsstyrelsen bifaller förslaget om att Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen inte längre ska samråda med länsstyrelsen vid framtagande av en krisplan men avstyrker delen om att de i stället ska ta del av riktlinjer från Skolverket och länsstyrelsen.

Länsstyrelsen föreslår att Skolverket, i sin helhet, ansvarar för stöd och riktlinjer kring planläggning och krisplan då Skolverket redan har ansvar för att styra och stödja den svenska förskolan, skolan och vuxenutbildningen samt är beredskapsmyndighet på området. Skolverket har samlat information på sin webbplats om krisberedskap för förskolor och skolor samt riktlinjer för vad en krisplan ska innehålla. Länsstyrelsen har inga framtagna riktlinjer och inget särskilt ansvar för verksamheter på skolområdet.

Behov av lokaler under krig och krigsfara

Länsstyrelsen bifaller utredningens förslag i avsnitt 10.4 om att bestämmelserna om att en huvudman ska underrätta länsstyrelsen om skolans behov av lokaler under krig och krigsfara ska överföras till den nya förordningen.

Det förklaras i utredningen att en fristående skola inte utgör en myndighet och därför kan den nya bestämmelsen inte omfatta

enskilda huvudmän. Länsstyrelsen föreslår att det förtydligas att kommuner genom sitt samordningsansvar inventerar behovet av lokaler så att alla barn och unga kan erbjudas fortsatt skolgång, oavsett huvudman.

Synpunkter utifrån Gotlands unika ö-läge

Samhällsviktig verksamhet och kompetensförsörjning

Länsstyrelsen vill för utredaren lyfta att vad som är att betrakta som samhällsviktigt och därmed vilken typ av kompetensförsörjning som är aktuell kan påverkas av de geografiska förutsättningarna ett län eller en kommun har. När det gäller Gotlands län är det enligt Länsstyrelsen möjligt att vad som är samhällsviktigt respektive vad som behöver kompetensförsörjas skiljer sig något från behoven på fastlandet på grund av saker som möjligheterna att transportera personella förstärkningsresurser till ön. Detsamma gäller för planeringen av distansundervisning där beroenden till energiförsörjning, elektroniska kommunikationer samt reparationer och kritiska komponenter säkras för ett läge där den försörjningen är avskuren eller påverkad.

Vistelsekommunens ansvar

Länsstyrelsen vill även lyfta de utmaningar som Region Gotland skulle stå inför om en större händelse inträffade under slutet av sommarperioden som skulle innebära att persontrafiken mellan Gotland och fastlandet inte kunde upprätthållas. Vistelsekommunen ansvarar vid ett sådant läge för att skolpliktiga barn får sin utbildning och för Region Gotlands del kan det handla om väldigt många barn. Oavsett om utbildningen ska genomföras fysiskt eller digitalt ställs stora krav på Region Gotland för att kunna ha förberedelser för att klara ett sådant läge.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Charlotte Petri Gornitzka med handläggare Marit Wedérus som föredragande. I den slutliga handläggningen har också biträdande försvarsdirektör Amy Rankin medverkat.